

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету фінансів та обліку

Андрій КІЗИМА

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«Фінанси підприємств»

ступінь вищої освіти – бакалавр

галузь знань – 07 Управління та адміністрування

спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

освітньо-професійна програма – «Банківська справа»

Кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (семестр)
Денна	2	4	32	14	3	6	95	150	4

30.08.2024

Тернопіль – 2024

Робочу програму склав канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу Василь МАРТИНЮК.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу (протокол № 1 від 27 серпня 2024 р.)

Завідувач кафедри фінансових технологій
та банківського бізнесу

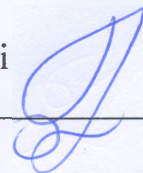
д-р екон. наук, професор

Ольга КНЕЙСЛЕР

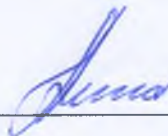
Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», протокол №1 від 30 серпня 2024 р.

Голова групи забезпечення спеціальності
д-р екон. наук, професор

Ольга КИРИЛЕНКО

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, професор

Богдан ЛУЦІВ

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ «Фіnanси підприємств»

Дисципліна – «Фіnanси підприємств»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань – 07 Управління та адміністрування	Вибіркова дисципліна Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність 072 Фіnanси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	Рік підготовки: Денна – 2 Семестр: Денна – 4
Кількість змістовних модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: Денна – 32 год. Практичні заняття: Денна – 14 год.
Загальна кількість годин: Денна – 150 год. Заочна – 150 год		Самостійна робота: Денна – 95 год. Тренінг: Денна – 6 год. Індивідуальна робота: Денна – 3 год.
Тижневих годин: денна – 10, з них – аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – залік

2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «Фіnanси підприємств»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою дисципліни «Фіnanси підприємств» є формування у студентів базових знань з теорії і практики фінансових відносин суб'єктів господарювання, процесів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, фінансового прогнозування та планування, здійснення фінансової діяльності та організації фінансової роботи на підприємстві.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- засвоїти теоретичні основи сутності та функціонального призначення фінансів підприємств;
- розуміти економічний зміст фінансових ресурсів підприємств, знати методи та джерела їх формування;

- засвоїти основи організації фінансових відносин між підприємствами та їх засновниками, державою, банками, страховими компаніями, іншими суб'єктами господарювання, а також між структурними підрозділами підприємства;
- вивчити систему оподаткування підприємств та розуміти її вплив на фінансову діяльність суб'єктів господарювання – юридичних осіб;
- оволодіти знаннями щодо порядку здійснення фінансової санації та фінансових аспектів банкрутства підприємств;
- набути навичок практичної фінансової роботи на підприємстві за такими напрямками: фінансове прогнозування і поточне планування, поточна і оперативна фінансова робота, аналіз і контроль за виробничо-господарською та фінансовою діяльністю.

2.3. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- теоретичні основи сутності та функціонального призначення фінансів підприємств;
- економічний зміст фінансових ресурсів підприємств, методи та джерела їх формування;
- основи організації фінансових відносин між підприємствами та їх засновниками, державою, банками, страховими компаніями, іншими суб'єктами господарювання, а також між структурними підрозділами підприємства;
- систему оподаткування підприємств та розуміти її вплив на фінансову діяльність суб'єктів господарювання – юридичних осіб;
- теоретичні основи фінансового аналізу господарської діяльності підприємства;
- порядок здійснення фінансової санації підприємств.

вміти:

- описувати зміст функціональних сфер діяльності підприємства;
- здійснювати основні фінансові розрахунки (обчислення обсягу грошових надходжень, прибутку і рентабельності, нормування оборотних активів, розрахунку амортизаційних відрахувань, визначення потреби в коштах для фінансування капітальних вкладень тощо);
- застосовувати методи поточного і оперативного фінансового планування (бюджетування);
- здійснювати розрахунки податкових зобов'язань підприємств за загальною та спрощеною системами оподаткування;
- проводити фінансовий аналіз господарської діяльності підприємства із застосуванням методів комплексної оцінки його фінансового стану;
- практично застосовувати методику діагностики ймовірності банкрутства підприємств;
- демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «Фінанси підприємств»

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади фінансів підприємств, зміст фінансової діяльності та організація фінансової роботи на підприємстві.

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Поняття і сутність економіки та фінансів підприємства. Загальні та специфічні ознаки фінансів підприємств.

Сфери фінансових відносин на підприємстві. Фінансові відносини всередині підприємства, зовнішні фінансові відносини підприємства: між господарюючими суб'єктами, з державою, з банками, зі страховими компаніями, з іншими учасниками фінансового ринку.

Функції фінансів підприємств як внутрішня властивість і форма прояву їх сутності. Фінанси підприємств в умовах формування ринкової економіки.

Особливості організації фінансів залежно від форми власності, галузі економіки, організації бізнесу, сфери діяльності.

Основні завдання управління фінансами підприємств. Принципи організації фінансів підприємств. Зміст та завдання фінансової роботи на підприємстві.

Тема 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВ

Сутність і значення грошових розрахунків у діяльності підприємств. Принципи організації розрахунків.

Порядок відкриття підприємствами поточного, валютного, позичкового, депозитного та інших рахунків в банку. Використання коштів з поточного рахунку.

Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, платіжними вимогами, акредитивами, чеками, векселями.

Розрахунки при наданні факторингових послуг підприємствам. Вимоги до їх проведення і сфера використання.

Готівкові розрахунки на підприємствах і сфера їх застосування. Організація готівкових розрахунків.

Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності. Фінансові та адміністративні санкції в системі грошових розрахунків і платежів.

Тема 3. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Економічна характеристика та склад грошових надходжень підприємства. Класифікація грошових надходжень за джерелами їх формування та видами діяльності підприємств.

Доходи підприємств та умови їх визнання згідно бухгалтерського та податкового обліку.

Доходи від операційної діяльності. Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг як основне джерело доходів підприємства. Фактори, що впливають на розмір виручки від реалізації. Методи визначення виручки від реалізації в часі. Планування виручки від реалізації продукції прямим, економічним і комбінованим методами та особливості їх застосування. Прогнозування грошових надходжень від реалізації продукції, робіт, послуг із врахуванням змін дебіторської заборгованості.

Формування цін на продукцію товаровиробника. Методи ціноутворення в ринковій економіці.

Характеристика та склад інших операційних доходів підприємства. Особливості визначення доходів від операційних курсових різниць за операціями в іноземній валюті, від операційної оренди основних засобів та інших операційних доходів.

Характеристика окремих видів доходів від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Інші доходи підприємства.

Тема 4. ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ

Економічна сутність прибутку, його місце та значення в діяльності підприємства. Функції прибутку.

Прибуток від реалізації продукції (валовий прибуток). Фактори, які впливають на його формування. Собівартість реалізованої продукції та її вплив на валовий прибуток.

Методи планування прибутку від реалізації продукції. Особливості використання прямого методу, методу затрат на одну гривню реалізованої продукції та економічного (аналітичного) методу.

Формування прибутку від операційної діяльності підприємства. Фактори, що впливають на його розмір та алгоритм розрахунку.

Порядок визначення прибутку до оподаткування та чистого прибутку.

Чистий дохід підприємства.

Розподіл прибутку: принципи та етапи розподілу. Напрями використання прибутку підприємства.

Рентабельність підприємства: сутність, види та порядок обчислення.

Тема 5. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Система оподаткування підприємств, її призначення. Види податків, що сплачують підприємства і джерела їх сплати. Механізм і напрямки впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність підприємств.

Прямі податки, що їх сплачують підприємства. Податок на прибуток підприємств. Порядок визначення оподаткованого прибутку. Вплив оподаткування прибутку на фінансово-господарську та інвестиційну діяльність підприємств.

Непрямі податки та їх вплив на фінансово-господарську діяльність господарюючих суб'єктів.

Акцизний податок. Об'єкти оподаткування. Ставки акцизного податку. Порядок його обчислення.

Податок на додану вартість. Платники податку. Об'єкти оподаткування і визначення оподаткованого обороту. Пільги по податку. Порядок відшкодування сум податку на додану вартість, сплачених підприємством за матеріальні ресурси (роботи, послуги), основні засоби.

Майнові податки.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Спрощена система оподаткування (єдиний податок). Особливості оподаткування суб'єктів господарювання в окремих сферах діяльності.

Екологічний податок. Рентні платежі.

Змістовий модуль 2. Капітал підприємства та джерела його формування. Оцінка фінансового стану та фінансове планування на підприємстві.

Тема 6. ОБОРОТНІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА

Сутність оборотних коштів, їх склад, структура, принципи організації.

Необхідність та суть нормування оборотних коштів. Методи визначення планової потреби в оборотних коштах та умови їх застосування. Характеристика прямого методу розрахунку потреби в оборотних коштах. Порядок нормування оборотних коштів за окремими елементами (статтями): сировина та матеріали, малоцінні та швидкозношувані предмети, тара, незавершене виробництво, готова продукція тощо.

Економічний метод обчислення сукупної потреби в оборотних коштах і його використання.

Джерела формування оборотних коштів. Власні джерела оборотних коштів, використання залучених та позичених джерел формування оборотних коштів.

Визначення наявності власних оборотних коштів.

Показники стану та ефективності використання оборотних коштів. Способи прискорення оборотності оборотних коштів. Абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів підприємств.

Тема 7. КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Класифікація кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств. Банківський, комерційний, лізинговий, державний кредити. Види кредитів: за строками користування, за забезпеченням, за ступенем ризику, за методами надання, за строком погашення. Визначення потреби підприємства в кредитах.

Банківське кредитування підприємств. Принципи кредитування. Види банківського обслуговування підприємств. Способи отримання кредитів. Оцінка кредитоспроможності і методи забезпечення повернення кредитів. Кредитний договір: сутність і порядок укладання. Відповідальність сторін за виконання умов кредитного договору.

Порядок погашення кредиту. Позичковий процент, фактори, що на нього впливають. Джерела сплати позичкового проценту та його вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Комерційний (товарний) кредит, умови його використання підприємствами.

Фінансовий лізинг, як особливий кредитний інструмент.

Державний кредит: умови отримання та порядок погашення.

Тема 8. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Склад і структура основних засобів підприємств. Класифікація основних засобів згідно податкового та бухгалтерського обліку. Види вартісної оцінки основних засобів. Переоцінка основних засобів, умови її проведення.

Показники стану та ефективності використання основних засобів.

Просте та розширене відтворення основних засобів. Джерела відтворення.

Амортизація основних засобів, її суть та значення. Методи амортизаційних відрахувань, які використовуються на підприємствах України. Використання амортизаційних відрахувань. Проведення індексації балансової вартості груп основних засобів та нематеріальних активів.

Сутність і склад капітальних вкладень (реальних інвестицій). Джерела фінансування капітальних вкладень. Власні фінансові ресурси підприємств: амортизаційні відрахування, чистий прибуток, інші ресурси.

Залучення коштів від інших господарюючих суб'єктів: продаж акцій, пайові внески. Використання кредитів при фінансуванні капітальних вкладень.

Державне фінансування капітальних вкладень.

Ремонт основних засобів і його фінансове забезпечення.

Тема 9. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Показники фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Показники фінансової звітності, які використовуються для оцінки фінансового стану.

Ліквідність підприємства. Фактори, що впливають на ліквідність підприємства. Показники ліквідності і методика їх визначення. Оцінка показників ліквідності.

Платоспроможність підприємства. Фактори, що впливають на платоспроможність підприємств. Показники платоспроможності і методика їх обчислення. Оцінка показників платоспроможності.

Фінансова стійкість підприємства. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика їх розрахунку і оцінки.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Тема 10. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Фінансова стратегія підприємств. Фінансове планування як процес визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах. Зміст і завдання фінансового планування.

Методи фінансового планування. Балансовий метод. Програмно-цільовий метод. Нормативний метод. Метод коефіцієнтів.

Інформаційна база фінансового планування. Аналіз фінансових показників звітного періоду. Показники виробничо-господарської діяльності попередніх періодів як вихідна база для фінансового планування.

Фінансовий план як складова частина бізнес-плану. Зміст та структура поточного фінансового плану підприємства (балансу доходів і видатків підприємства).

Розрахунок показників доходної і витратної частини фінансового плану. Контроль за виконанням фінансового плану.

Зміст і призначення оперативного фінансового плану підприємства. Форми оперативного планування. Контроль за виконанням оперативного фінансового плану.

Бюджетування в системі оперативного фінансового планування.

Тема 11. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ ТА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Фінансова криза на підприємстві та причини її виникнення. Фінансова санація підприємства, її економічний зміст та порядок проведення. Санаційний аудит. Розробка програми санації.

Внутрішньогосподарський механізм фінансової стабілізації. Мобілізація внутрішніх фінансових джерел санації.

Використання зовнішніх джерел фінансової стабілізації. Форми державної фінансової підтримки санації підприємств.

Санація шляхом реструктуризації (реорганізації). Роль приватизації в забезпеченні санації суб'єктів господарювання.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «Фінанси підприємств»

Денна форма навчання

	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Тренінг	Самостійна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади фінансів підприємств, зміст фінансової діяльності та організація фінансової роботи на підприємстві.						
Тема 1. Теоретичні основи фінансів підприємств	4	2	1	3	8	поточне опитування
Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств	2				8	
Тема 3. Грошові надходження підприємств	2	2			8	
Тема 4. Формування і розподіл прибутку	4	2			8	
Тема 5. Оподаткування підприємств	2				9	
Змістовий модуль 2. Капітал підприємства та джерела його формування. Оцінка фінансового стану та фінансове планування на підприємстві.						
Тема 6. Оборотні активи підприємства	4	2	2	3	9	поточне опитування
Тема 7. Кредитування підприємств	2				9	
Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	2	2			9	
Тема 9. Оцінювання фінансового стану підприємства	4	2			9	
Тема 10. Фінансове планування на підприємствах	2				9	
Тема 11. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств	4	2			9	
Разом	32	14	3	6	95	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Денна форма навчання

Практичне заняття 1.

Тема: Теоретичні основи фінансів підприємств

Мета: розкрити сутність економіки та фінансів підприємств, їхнє місце у фінансовій системі; з'ясувати склад фінансових ресурсів, необхідних підприємству для фінансування виробничого процесу; розкрити зміст та завдання фінансової діяльності підприємства.

Питання для обговорення:

1. Правові основи функціонування суб'єктів господарювання та сутність економіки підприємств
2. Сутність, значення та функціональне призначення фінансів підприємств
3. Основні принципи організації економіки та фінансів підприємств
4. Еволюція організаційно-правових форм та їх вплив на організацію діяльності підприємств
5. Фінансова діяльність підприємства: зміст і основні завдання. Напрямки організації фінансової роботи на підприємстві

Тема: Організація грошових розрахунків підприємств

Мета: знати особливості організації грошових розрахунків підприємств; давати характеристику сутності та порядку проведення готівкових і безготівкових розрахунків підприємства; розуміти значення розрахунково-платіжної дисципліни для підприємства.

Питання для обговорення:

1. Грошові розрахунки на підприємстві: сутність і принципи організації.
2. Види банківських рахунків, порядок їх відкриття та використання коштів на рахунках підприємства.
3. Форми безготівкових розрахунків у господарському обороті. Характеристика основних розрахункових документів.
4. Готівкові розрахунки на підприємствах.
5. Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності.

Практичне заняття 2.

Тема: Грошові надходження підприємств

Мета: розкрити сутність грошових надходжень підприємств, їхню класифікації; набути навичок з проведення розрахунків доходів від основної діяльності підприємства та інших видів діяльності.

Питання для обговорення:

1. Склад, класифікація і характеристика грошових надходжень підприємства.
2. Доходи (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг), методи планування і контроль за її надходженням.
3. Система ціноутворення на підприємстві. Види, склад і структура цін.
4. Доходи від операційної, фінансової, інвестиційної та іншої звичайної діяльності. Надзвичайні доходи.

Практичне заняття 3.

Тема: Формування і розподіл прибутку

Мета: розкрити сутність прибутку підприємства та процесів його розподілу; набути навичок з обчислення планової суми прибутку від основної діяльності підприємства; вміти

розраховувати показники рентабельності діяльності підприємства та давати оцінку її кінцевим фінансовим результатам.

Питання для обговорення:

1. Зміст прибутку підприємства, його функції, порядок формування та показники вимірювання.
2. Прибуток від реалізації продукції (валовий прибуток) та фактори, які впливають на нього.
3. Методи планування прибутку від реалізації продукції.
4. Операційний прибуток та алгоритм його розрахунку. Формування прибутку від звичайної діяльності та надзвичайних подій.
5. Розподіл та використання прибутку на підприємстві.

Тема: Оподаткування підприємств

Мета: вміти самостійно давати оцінку податковій системі України; навчитися обчислювати суму податків і зборів, які сплачує підприємство за результатами своєї діяльності.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика системи оподаткування підприємств в Україні.
2. Непрямі податки та їх вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств.
3. Механізм оподаткування прибутку підприємств.
4. Справляння майнових податків.
5. Інші податки і збори, які сплачують підприємства.
6. Єдиний соціальний внесок.
7. Специфіка оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Практичне заняття 4.

Тема: Оборотні активи підприємства

Мета: розкрити сутність, склад і структуру оборотних коштів підприємства; з'ясувати окремі аспекти фінансування оборотних активів підприємства; вміти визначати потребу та показники ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Питання для обговорення:

1. Економічна сутність, склад і структура оборотних коштів підприємства.
2. Нормування оборотних коштів прямим методом:
 - а) нормування оборотних коштів у виробничих запасах;
 - б) нормування оборотних коштів у запасах незавершеного виробництва;
 - в) нормування оборотних коштів у запасах готової продукції.
3. Економічний метод нормування оборотних коштів.
4. Джерела формування оборотних коштів на підприємстві.
5. Показники стану та ефективності використання оборотних коштів.

Тема: Кредитування підприємств

Мета: вивчити особливості проведення кредитування діяльності підприємства; вміти розраховувати потребу підприємства в кредитних ресурсах та обирати оптимальну форму кредитування.

Питання для обговорення:

1. Класифікація кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств.
2. Банківське кредитування підприємств.
3. Комерційний (товарний) кредит, умови його застосування підприємствами.
4. Фінансовий лізинг як особливий кредитний інструмент.

Практичне заняття 5.

Тема: Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

Мета: розкрити економічний та матеріально-речовий зміст основних засобів підприємства; з'ясувати окремі аспекти відтворення основних засобів підприємства; навчитися визначати показники стану і ефективності використання основних засобів підприємства.

Питання для обговорення:

1. Економічний та матеріально-речовий зміст основних засобів, їх структура, класифікація, відтворення.
2. Основні фонди підприємства: види вартісної оцінки та порядок переоцінки.
3. Показники стану і ефективності використання основних засобів.
4. Фізичний та моральний знос. Амортизація основних засобів.
5. Методи розрахунку амортизаційних відрахувань.
6. Капітальні вкладення: суть і джерела фінансування. Поточний і капітальний ремонт основних засобів.

Практичне заняття 6.

Тема: Оцінювання фінансового стану підприємства

Мета: розкрити зміст й основні методи та прийоми фінансового аналізу; оволодіти методами оцінювання фінансового стану підприємства; вміти давати об'єктивну оцінку реальному фінансовому стану досліджуваного підприємства.

Питання для обговорення:

1. Необхідність та значення оцінки фінансового стану підприємства.
2. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства.
3. Фінансовий аналіз діяльності підприємства та його завдання.
4. Основні показники фінансового стану підприємства.
5. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів.

Тема: Фінансове планування на підприємствах

Мета: розкрити зміст фінансового планування на підприємствах; набути навичок проведення розрахунків із застосуванням наукових методів фінансового планування, навчитися розробляти фінансові плани підприємства.

Питання для обговорення:

1. Фінансове прогнозування як складова стратегічного фінансового планування суб'єкта господарювання
2. Теоретичні основи фінансового планування діяльності сучасного підприємства
3. Фінансова стратегія підприємства та перспективне фінансове планування
4. Поняття поточного фінансового планування
5. Зміст і значення оперативного фінансового планування
6. Загальна характеристика бюджетування як управлінської технології

Практичне заняття 7.

Тема: Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств

Мета: набуття навичок з оцінки потенційної загрози банкрутства підприємства та пошуку основних джерел фінансування санаційних заходів; навчитися розробляти заходи фінансової санації підприємства.

Питання для обговорення:

1. Фінансова криза на підприємстві: економічний зміст та причини виникнення. Класифікація фінансової кризи.
2. Економічна сутність санації підприємства.
3. Класична модель фінансової санації.
4. Управління фінансовою санацією підприємства.
5. Реорганізація підприємства: види та законодавчі передумови.
6. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства.
7. Підстави та порядок порушення справи про банкрутство.
8. Етапи ліквідації підприємства, визнаного банкрутом та черговість задоволення претензій кредиторів.

6. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ

Тренінг – це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі.

Метою тренінгу є узагальнення теоретичних знань, вмінь та навичок отриманих студентами під час вивчення навчальної дисципліни «Фінанси підприємств» та застосування їх в практичній діяльності.

Порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.
2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.
3. Практична частина реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.
4. Підведення підсумків. Обговорюються результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Завдання для тренінгу

1. Проаналізувати фінансовий стан підприємства (обраного студентами самостійно у розрізі галузей економіки) використовуючи статистичний матеріал за останні 3 роки.

1.1. Розглянути фінансову звітність підприємства (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух коштів) за останні декілька років;

1.2. Провести горизонтальний аналіз (аналіз змін показників за декілька періодів для визначення тенденцій) та вертикальний аналіз (аналіз структури статей фінансової звітності відносно загальних показників (наприклад, частка власного капіталу в загальних активах));

1.3. Розрахувати ключові фінансові коефіцієнти: ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ефективність використання активів тощо, порівняти їх з середніми показниками галузі або основними конкурентами;

1.4. Оцінити рівень резервів для покриття можливих збитків. Провести аналіз ризиків, пов'язаних з інвестиціями та управлінням активами. Оцінити майбутній фінансовий стан підприємства, враховуючи поточні тенденції та ринкові умови.

2. Відзначити основні проблеми управління на досліджуваному підприємстві та напрями їх вирішення.

2.1. Провести оцінку ефективності управління формуванням доходів з операційної діяльності підприємства. Виявити провідні підприємства досліджуваної галузі та їх частку на ринку;

2.2. Аналіз законодавчих, економічних та соціальних факторів, що впливають на розвиток досліджуваного підприємства. Оцінити проблеми, з якими стикаються вітчизняні підприємства;

2.3. Оцінити макроекономічні умови, які впливають на діяльність підприємств, такі як інфляція, ставки рефінансування, безробіття. Проаналізувати демографічні та соціальні тенденції, що впливають на розвиток підприємництва в Україні;

2.4. Розробити сценарії можливого розвитку ринку, враховуючи потенційні зміни в законодавстві, поведінці споживачів, інновації. Оцінити можливості виходу на нові ринки або запуску нових продуктів;

2.5. Сформулювати практичні рекомендації щодо покращення стану розвитку підприємництва, підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємств.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни “Фінансів підприємств” студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Адже самостійна робота є найважливішою формою навчання у вищій школі, обов’язковим компонентом навчальної та навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Самостійна робота студентів має на меті формування пізнавальної активності студентів, засвоєння ними основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо.

Самостійна робота студентів передбачає виконання 7 завдань:

Завдання 1. Використовуючи дані табл. 1 визначити планову виробничу собівартість одиниці кожного виду продукції та обчислити відпускну ціну кожного виробу.

Таблиця 1

Склад витрат, які несе підприємства під час виробництва та реалізації продукції

Варіант	№	Найменування виробів	Витрати на випуск одиниці продукції у звітному році, грн.				Адміністративні витрати, грн.	Витрати на збут, грн.	Рентабельність продукції, %	Ставка ПДВ, %
			Прямі матеріальні витрати	Прямі витрати на оплату праці	Інші прямі витрати	Загальноновиробничі витрати				
1	1	Вази кришталеві	520	140	110	125	15	20	25	Згідно з чинним законодавством
	2	Фужери кришталеві	200	130	6	2	7	5	15	
	3	Склянки	22	10	14	2	4	3	15	
	4	Бокали	42	17	13	2	4	2	15	
2	1	Чоловічі куртки	600	200	100	100	30	100	50	
	2	Жіночі пальто	1200	550	200	100	150	150	90	
	3	Шапки чоловічі	500	100	50	50	30	30	10	
	4	Капелюшки жіночі	700	150	50	30	10	35	25	
3	1	Туфлі чоловічі	650	250	75	55	50	40	50	
	2	Кросівки	550	200	50	25	25	30	25	
	3	Туфлі жіночі	600	250	24	20	20	15	30	

	4	Чоботи жіночі	800	250	50	40	50	35	25	
4	1	Стільці	450	25	15	10	5	10	15	
	2	Столи	600	31	25	15	10	10	10	
	3	Крісла	300	1200	30	20	10	30	15	
	4	Дивани	900	450	100	60	75	90	30	

Завдання 2. Розрахувати на плановий рік виручку від реалізації продукції (згідно з даними табл. 2) та вказати, який метод планування виручки використовується в даному випадку, в чому полягають його переваги та недоліки.

Таблиця 2

Дані щодо стану процесу реалізації продукції підприємством

Варіант	№	Назва виробу	Очікувані залишки на початок року, шт.				Товарний випуск продукції по плану, шт.	Очікувані залишки на кінець року, шт.			
			Готова продукція на складі	Товари відвантажені, строк оплати яких ще не настав	Товари відвантажені, не оплачені в строк	Товари на відповідальному зберіганні		Готова продукція на складі	Товари відвантажені, строк оплати яких не настав	Товари не оплачені в строк	Товари на відповідальному зберіганні
1	1	Вази кришталеві	120	50	40	-	2500	100	-	-	-
	2	Фужери кришталеві	1200	200	-	-	4200	550	200	-	-
	3	Склянки	400	30	-	-	5100	250	-	-	40
	4	Бокали	500	60	35	55	7600	200	150	50	-
2	1	Чоловічі куртки	660	100	5	-	6500	200	400	-	-
	2	Жіночі пальто	320	100	88	9	3600	100	25	50	-
	3	Шапки чоловічі	68	7	5	-	1400	50	30	6	-
	4	Капелюшки жіночі	120	80	-	-	800	8	52	-	-
3	1	Туфлі чоловічі	100	25	30	-	2500	20	50	-	-
	2	Кросівки	250	58	62	15	2300	55	69	25	5
	3	Туфлі жіночі	300	35	35	-	5200	100	5	-	-
	4	Чоботи жіночі	25	50	-	5	7600	100	50	-	-
4	1	Стільці	500	-	-	-	10000	300	50	-	-
	2	Столи	130	50	-	-	5600	100	200	15	-
	3	Крісла	500	160	30	-	1900	100	30	-	-
	4	Дивани	100	55	7	-	2800	60	-	-	-

Завдання 3. Визначити валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток підприємства. Оформити висновок із зазначенням власних зауважень і рекомендацій.

Таблиця 3

Показники господарської діяльності підприємства за звітний період

(тис. грн.)

№ з/п	Показники	Варіанти			
		1	2	3	4
1.	Підприємство реалізувало продукцію власного виробництва (з ПДВ)	7500	6900	8200	4800
2.	Фактична виробнича собівартість продукції	2600	2400	2600	1200
3.	Сума нерозподілених постійних загально-виробничих витрат (в % до фактичної виробничої собівартості)	9	–	14	10
4.	Надано послуг за звітний період (з ПДВ)	180	300	–	100
5.	Собівартість наданих послуг	75	120	–	60
6.	Реалізовано виробничих запасів	–	3500	1600	450
7.	Собівартість реалізованих виробничих запасів	–	2700	1050	290
8.	Списано кредиторську заборгованість, строк позовної давності якої минув	3	–	5	13
9.	Дохід від операційної курсової різниці	220	14	15	–
10.	Прибуток від операційної оренди необоротних активів:	?	?	?	?
	дохід від оренди	25	98	69	54
	амортизаційні відрахування	17	60	57	38
11.	Сума отриманих штрафів, пені, неустойок за порушення господарських договорів, які визнані боржником	–	30	10	12
12.	Нарахована заробітна плата управлінського персоналу	200	250	420	180
13.	Єдиний соціальний внесок, %	згідно з чинним законодавством			
14.	Інші адміністративні витрати	34	69	55	30
15.	Витрати на збут	20	70	60	30
16.	Витрати на дослідження і розробки	14	–	18	25
17.	Дивіденди отримані	50	120	–	40
18.	Дохід, отриманий від реалізації фінансових інвестицій (акцій)	1200	1000	700	400
19.	Дохід від неопераційної курсової різниці	–	50	100	49
20.	Витрати, пов'язані з продажем акцій (сплачені брокерам комісійні)	7	12	8	6
21.	Вартість придбання акцій з урахуванням сплачених комісійних	1200	1500	480	325
22.	Доходи від інвестицій в асоційовані, дочірні та спільні підприємства	30	100	90	22
23.	Активи, безоплатно отримані від інших підприємств	16	–	17	15
24.	Ставка податку на прибуток, %	згідно з чинним законодавством			

Завдання 4. Розрахувати норматив оборотних коштів у виробничих запасах на основі таких даних:

Варіант	Група матеріальних цінностей	Норма підготовчого запасу, днів	Потреба згідно з кошторисом затрат	
			На плановий рік, тис. грн.	В т.ч. в IV кв. (в %)
1	Сировина	2	300,0	30
	Основні матеріали	2	360,0	25
	Покупні напівфабрикати	1	120,0	25
2	Сировина	3	450,0	26
	Основні матеріали	2	170,0	25
	Покупні напівфабрикати	2	220,0	30
3	Сировина	4	500,0	32
	Основні матеріали	1	310,0	41
	Покупні напівфабрикати	2	190,0	20
4	Сировина	3	350,0	15
	Основні матеріали	3	360,0	26
	Покупні напівфабрикати	2	320,0	35

Завдання 5. Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві на основі таких даних:

Варіант	№ з/п	Назва виробів	Випуск продукції		Виробничий цикл (дні)	Затрати на одиницю продукції по днях виробничого циклу, грн.			
			На рік (штук)	В т.ч. в IV кв. (%)		1	2	3	4
1	1.	Костюми жіночі	8000	30	4	80	70	60	60
	2.	Костюми дитячі	6000	27	3	60	20	20	—
	3.	Плаття жіночі	15000	24	3	35	20	10	—
2	1.	Велосипеди	20000	40	3	400	100	150	—
	2.	Мопеди	11000	25	4	1100	500	100	300
	3.	Мотоблоки	8000	20	4	2000	500	200	100
3	1.	Столи	5000	25	3	900	90	50	—
	2.	Дивани	4000	30	3	1500	150	150	—
	3.	Кухонні кутки	9000	28	4	1200	200	200	200
4	1.	Світильники «Бра»	4000	15	3	600	90	60	—
	2.	Світильники підвісні	10000	32	4	800	110	100	100
	3.	Світильники «Торшер»	8000	28	3	500	50	50	—

Завдання 6. Визначити норму амортизації та нагромаджену суму амортизаційних відрахувань з об'єкта основного засобу після трьох років його корисного використання. Підприємство для обчислення амортизаційних відрахувань використовує метод зменшення залишкової вартості. Розрахунки здійснити виходячи із таких даних:

Показники	Варіанти			
	1	2	3	4
Вартість придбання основного засобу, тис. грн.	300000	175000	199000	155000
Вартість послуг з реєстрації, тис. грн.	900	2000	6000	3550
Нормативний строк служби, роки	8	6	6	4
Ліквідаційна вартість верстата, тис. грн.	45000	6000	9500	5500

Завдання 7. Визначити суму амортизаційних відрахувань і обґрунтувати, яким методом підприємству краще нарахувати амортизацію основних засобів 4 групи – методом прискореного зменшення залишкової вартості чи кумулятивним методом, якщо:

Показник	Варіант			
	1	2	3	4
Первісна вартість об'єкта основних засобів, тис. грн.	183	170	197	175
Ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів, тис. грн.	35	27	18	30
Нормативний строк служби, років	5	6	7	8

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні заняття, індивідуальна робота, консультації, самостійна робота, робота у групах, метод опитування, тестування, ситуативне моделювання, реферування, підготовка і презентація проектів.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Фінанси підприємств» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;
- презентації результатів виконаних завдань;
- оцінювання результатів модульної контрольної роботи;
- оцінювання результатів самостійної роботи студентів;
- наукова дискусія;
- інші види індивідуальних і групових завдань;
- залік.

10. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання усіх видів завдань студентами і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів проводиться в установленому порядку.

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

11. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Фінанси підприємств» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3
40%	40%	5%	15%
Поточне оцінювання	Модульний контроль (Теми 1-11)	Тренінг	Самостійна робота
Середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять	1. Тестові завдання (5 тестів по 4 бали за тест) – макс. 20 балів. 2. Теоретичне питання – макс. 40 балів. 3. Задача – макс. 40 балів.	Середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час виконання завдань на тренінгу	Середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконання завдань самостійної роботи

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74		D (задовільно)
60-64	задовільно	E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

12. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Технічне забезпечення: мультимедійний проєктор, ноутбук, проєкційний екран.	1-11
2.	Базове програмне забезпечення: ОС Windows. Стандартне програмне забезпечення базових інформаційних технологій: MS Office (Word, Excel, PowerPoint). Телекомунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox, Viber тощо).	1-11
3.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності).	1-11
4.	Комунікаційне програмне забезпечення Zoom для проведення занять в режимі on-line (за необхідності).	1-11

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
5. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1. «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
8. Бровко Л. І., Бровко Є. І., Крижановський О. О. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. Економіка та держава. 2019. № 9. С. 57-63.
9. Житар М. О., Ярова Л. С. Елементи механізму підвищення ефективності фінансового потенціалу підприємства. Бізнес Інформ. 2020. № 11. С. 347-355.
10. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наукових статей / За заг. ред. д.ю.н., судді Верховного Суду С. В. Жукова. Київ: Алерта, 2019. 216 с.
11. Ковальчук Н. О., Михайлюк А. В. Фінансове планування в компанії. Вісник Хмельницького національного університету. 2019. № 1. С. 23-27.
12. Косарева І. П., Папірний О. В. Формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 5 (16). С. 281-285.
13. Курило О. Б., Бондаренко Л. П., Вівчар О. И., Чубка О. М. Фінанси підприємств: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.
14. Пігуль Н. Г., Семенець В. П. Сутність та значення санації підприємства в сучасних умовах господарювання. Економіка і суспільство. 2020. № 21. С. 86-92.
15. Ромашко О. М., Неміш Ю. В. Практичні аспекти оцінювання фінансових ресурсів підприємства. Проблеми економіки. 2020. № 2. С. 288-294.
16. Рубан О. О. Окремі аспекти захисту прав кредиторів під час процедури банкрутства. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. Вип. 2. С. 49-52.
17. Рузакова О. В. Аналіз сучасних методик оцінювання фінансового стану підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 2. Т. 1. С. 7-13.
18. Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. Фінанси підприємств : навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
19. Смолич Д. В., Тимошук І. В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та модель управління в сучасних умовах господарювання. Економічний простір. 2020. № 153. С. 75-82.
20. Сокурєнко В. В., Швець Д. В., Бортник С. М., Ткаченко С. О. Фінанси підприємств : підручн. Харків : ХНУВС, 2022. 292 с.
21. Стащук О. В., Шептицька Л. Р., Крижанівський С. О. Особливості формування прибутку на підприємстві. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 49. С. 291-296.
22. Стратійчук В. М., Новак І. Г. Сутність та класифікація трудових ресурсів підприємства. Приазовський економічний вісник. 2020. Вип. 6 (23). С. 146-150.
23. Хохлов М. П., Щербань О. Д. Поняття оборотних активів підприємства. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 31. С. 409-414.
24. Чемчикаленко Р. А., Майборода О. В., Линьова А. С. Особливості оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 32. С. 372-385.

25. Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю. О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 19-20. С. 96-102.
26. Шарко М.В., Прохорчук С. В., Адвокатова Н.О. Класифікація основних засобів підприємства в умовах невизначеності як джерело обліково-аналітичної інформації. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного. Сер.: Економічні науки. 2019. № 2 (40). С. 171-177.
27. Юдіна С. В., Злобіна К. С., Нестеренко С. В. Роль економічних прогнозів на підприємстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 33. Ч. 2. С. 134-138.
28. Ashar J. What are the main activities in corporate finance? Financial director. 2019. November 8. URL: <https://www.financialdirector.co.uk/2019/11/08/what-are-the-main-activities-in-corporate-finance/>
29. Dorothy S. Lund, Natasha Sarin The Cost of Doing Business: Corporate Crime and Punishment Post-Crisis. *Faculty Scholarship at Penn Law*. 2020. #2147. URL: https://scholarship.law.upenn.edu/faculty_scholarship/2147
30. Jun Chen, Tao-Hsien Dolly King, Min-Ming Wen Non-executive ownership and private loan pricing. *Journal of Corporate Finance*. 2020. Vol. 64. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0929119920300821>
31. Tuovila A., Brock T., Kvilhaug S. Bankruptcy. Investopedia. 2023. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/bankruptcy.asp>